

Tulu ja kasumifunktsiooni arvutused ning graafikud

Ülesanne 4.3.25 osad b), c) ja d)

Juhend programmi *MS Excel* jaoks

Ettevõtte kulude analüüs näitas, et ühe kuu tootmiskulud on kirjeldatavad funktsiooniga $C(q) = 4q + 100$, kus q on tootmismah. Nõudluse analüüs näitas, et nõudlusfunktsioon on lineaarne ja avaldub kujul $q = 21 - 0,25p$, kus p on hind.

b) Leida tabelarvutusprogrammis kulu, tulu ja kasumi väärtus tootmismahu q vahemikus 2 kuni 18.

c) Konstrueerida eelneva tabeli andmetel funktsioonide $R(q)$ ja $\pi(q)$ graafikud ning määrata, milliste q väärtuste korral on tulu ja kasum maksimaalsed ning leida maksimaalne tulu ja maksimaalne kasum.

Lahendus.

Eelnevalt peab olema leitud ettevõtte tulu- ja kasumifunktsioon (ülesande osa a). Tulufunktsiooniks saadi $R(q) = 84q - 4q^2$, kasumifunktsioon on tulu miinus kulu: $\pi(q) = R(q) - C(q)$.

1. Täita tabelarvutusprogrammi tööleht vajalike andmetega: kulufunktsiooni kordajad, tulufunktsiooni kordajad ja tabel, kus on ühes veerus koguse väärtused vahemikus 2 kuni 18 ning järgmised veerud mõeldud kulude, tulu ja kasumi arvutusteks. Ekraanipildil on toodud vaid väärtused kuni 5-ni.

	A	B	C	D
		Kulu- funktsiooni kordajad	Tulu- funktsiooni kordajad	
1				
2		4	4	
3		100	84	
4				
5	Kogus	Kulu	Tulu	Kasum
6	2			
7	3			
8	4			
9	5			

2. Reale 6 (kus on koguse esimene väärtus), sisestada valemid kulu, tulu ja kasumi arvutamiseks:

lahtrisse B6   = \$B\$2*\$A6+\$B\$3
lahtrisse C6   = \$C\$3*\$A6-\$C\$2*\$A6^2
lahtrisse D6   = C6-B6

Selgitused:

- valem algab alati võrdusmärgiga =
- viidatakse vajalikele lahtritele
- märk * on korrutusmärk

- märk $\wedge$ tähistab astendamist, eestikeelse klaviatuuri korral klahvikombinatsioon AltGr + ä
- märk $\$$ tähistab absoluutset adresseerimist. Selle märgiga tähistatud viited valemi kopeerimisel ei muutu, arvvärtus võetakse alati ühest ja samast lahtrist.

3. Peale valemite sisestamist näeb tööleht välja nii:

	A	B	C	D
		Kulu- funktsiooni kordajad	Tulu- funktsiooni kordajad	
1				
2		4	4	
3		100	84	
4				
5	Kogus	Kulu	Tulu	Kasum
6	2	108	152	44
7	3			
8	4			
9	5			

4. Kopeerida valemid alla kuni tabeli lõpuni (q väärtuseni 18).

	A	B	C	D
		Kulu- funktsiooni kordajad	Tulu- funktsiooni kordajad	
1				
2		4	4	
3		100	84	
4				
5	Kogus	Kulu	Tulu	Kasum
6	2	108	152	44
7	3	112	216	104
8	4	116	272	156
9	5	120	320	200

5. Konstrueerida diagramm tulu ja kasumi graafikutega. Õpetust vaadata ekraanivideolt „Diagrammi tegemine programmis Excel“ (kas eesti-või inglisekeelne programm).
- Diagrammi jaoks märkida algul vajalikud andmed: valida välja koguse veerg, seejärel vajutada alla Ctrl klahv ning klahvi all hoides valida välja tulu ja kasumi veerud.
  - Diagrammi lisamiseks valida nupurealt *Insert, Charts -> Scatter, Scatter with Smooth lines* (eestikeelses Excelis *Lisa, Diagrammid -> Punktdiagramm-> Sujuvjoontega punktdiagramm*)
  - Diagrammi telgedele tuleb lisada suuruste nimetused, diagrammile pealkiri ja koguse q väärtuste määramiseks on vaja lisada ka võrgustiku vertikaaljooned.
6. Määrata diagrammilt, milliste koguse q väärtuste korral on tulu ja kasum maksimaalne ning millised on tulu ja kasumi maksimumväärtused.

Tulu maksimumväärtus $R_{\max} = \dots\dots\dots$ on koguse $q = \dots\dots\dots$ korral.

Kasumi maksimumväärtus $\pi_{\max} = \dots\dots\dots$ on koguse $q_{opt} = \dots\dots\dots$ korral.

7. Kontrollida eelnevas punktis saadud tulemusi õpiku valemitega (4.3.2) ja (4.3.3). Need valemid võimaldavad leida tulu- ja kasumifunktsiooni maksimumkohta, kui kulufunktsioon on kujul $C(q) = C_0 + a \cdot q$ ja nõudlusfunktsioon kujul $p = p_0 + b \cdot q$. Sellisel juhul tulufunktsiooni maksimumkoht

$$q = -\frac{p_0}{2b} \quad (4.2.3)$$

ja kasumifunktsiooni maksimumkoht

$$q_{opt} = \frac{a - p_0}{2b}. \quad (4.3.3)$$

- a) Määrata ülesande tekstis toodud kulu- ja nõudlusfunktsioonist konstantide a , p_0 ja b väärtused:

$$a = \dots\dots\dots \quad p_0 = \dots\dots\dots \quad b = \dots\dots\dots$$

- b) Teostada arvutused valemite (4.2.3) ja (4.3.3) põhjal.

Tulu on maksimaalne koguse $q = \dots\dots\dots$ korral.

Kasum on maksimaalne koguse $q_{opt} = \dots\dots\dots$ korral.

- c) Asetada saadud koguse väärtused vastavalt tulu ja kasumi avaldistesse ning arvutada maksimaalne tulu ja maksimaalne kasum.

Maksimaalne tulu on $\dots\dots\dots$

Maksimaalne kasum on $\dots\dots\dots$

- d) Võrrelda saadud tulemusi punktis 6 leitud väärtustega. Kummal juhul on väärtused täpsemad?